

Forme de mediere culturală în discursul studiilor de traductologie

Mădălina AGOSTON

Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Litere
Babeș-Bolyai University of Cluj-Napoca, Faculty of Letters
Personal e-mail: madalina_agoston94@yahoo.com

Forms of Cultural Mediation in the Translation Studies Discourse

Translation and comparative studies seem to have one central aspect in common: the mechanisms of exportability. The strategies employed in these fields of study point towards this tendency. This paper proposes a survey into the localised model of Romanian translation studies in order to attempt to examine the new criteria specific to the contemporary trends. Globalization, the digital era and cultural mediation have proven, time and again, that contemporary literary studies work towards breaking the boundaries of national pattern. It would seem that recent endeavours in the field of translation studies build towards preserving the models of cultural mediation, which are nowadays linked to transnational phenomena. My study, therefore, aims to delve into this theoretical and methodological trend and tries to explain a few patterns in the methodologies used in a few recent studies.

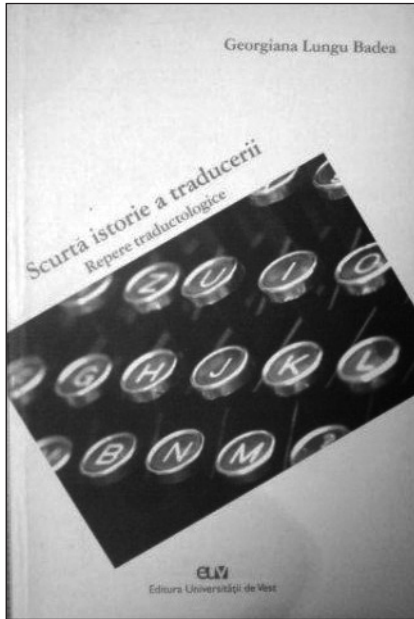
Keywords: translation studies, transnational studies, cultural mediation, digital methods, intercultural dialogue

Discuția asupra traducerilor privește în mod evident, la un prim nivel, raportarea directă a felului în care societatea contemporană înțelege să își definească termenii de negociere ai capitalului cultural. Abia într-o a doua etapă, se cristalizează în câmpul literar direcția potrivit căreia transferul cultural își compune propriul orizont de funcționare prin intermediul traducătorului. Astfel, discursul traducerilor funcționează, de cele mai multe ori, ca mediator între, o dată, două limbi (deci, două culturi, două societăți etc.), iar apoi între punctele nodale ale pieței literare (culturi mici vs culturi mari, literaturi centrale vs literaturi periferice). Deloc neglijat în cercetările din domeniu, vom vedea, este aspectul transnațional, de care studiile literare, în speță, uzează tot mai frecvent. În acest context, al globalizării și al capitalismului literar, se impune examinarea unei problematici noi cu privire la studiul traducerilor: relația pluridirecțională a obiectelor (metodologice,

tehnice, critice, umane, economice) care compun fenomenul traductologic în secolul XXI. .

În liniile celor amintite mai sus, studiul lui Alex Ciorogar, *Beyond Print and Invisibility: "Translatorship" in the Age of Digital Globalization*, apărut în volumul "The Culture of Translation in Romania", 2018, trasează liniile directoare ale traductologiei, din perspectiva definițiilor care au condus, firesc până la urmă, către strategiile de piață a așa-numitelor agenții literare. Epoca digitală, ca rezultat al proceselor evolutive (în chiar sensul darwinist al cuvântului; direcția programelor digitale nefiind decât o mutație în sens tehnologic a receptării unui tip de inteligență – artificială), favorizează astfel apariția unor schimbări de ordin teoretic care să interogheze statutul traducerii în contextul contemporan al efortului de a întreține piața literară și culturală deopotrivă. Iată cum, odată repuse în mișcare, teoriile traducerii reorganizează

identitatea națională, interogându-i resorturile nu în interiorul granițelor proprii, ci în rețeaua mondială a particularităților care o alcătuiesc. Astfel, apare, pe filiera medierii culturale, observația conform căreia studiul traducerii cuprinde azi, tot mai vocal, discursul transnațional în cercetările de specialitate. Conform acestei direcții, Mihaela Ursă vorbește despre contextul geopolitic al României din a doua jumătate de secol XX, în care problema traducerilor rămâne nediscuțată, tocmai pentru că:

„...traducerea în limba română, precum și în alte limbi Central sau Est-Europene, a fost, cu câteva excepții notabile, parte integrată a proiectului național. Ghidate de preocupări și discursuri despre națiune și identitate națională, așa cum au fost încă de la mijlocul secolului al XIX-lea, culturile moderne de traducere ce au apărut în regiune, practic, au pus în scenă o dinamică duală, de sine-celălalt și aici-acolo, dinamică ai căror participanți și situații erau adesea văzute ca fiind îngrijite și uneori rigid separate spațial, cultural sau altfel.”¹

Punerea blocului central-estic în economia acestor forme de exercitare ale puterii asupra componentei culturale, ca sursă a unor problematice de ordin politic, va susține de fapt formarea unor standardizări de metodologie a traducerii, în toate genurile literare. În sîajul acestei idei, Georgiana Lungu Badea argumentează o politică lingvistică care se realizează la scară mai mică, între editor și publicul receptor: „Politica lingvistică și interesul comercial al editorilor sunt cauzele acestei polemici. Ele atestă ponderea rolului (potențial) jucat de editor în receptarea unui autor străin, prin atitudinea și constrângerile lingvistice ori scopurile comerciale urmărite.”² De asemenea, în

legătură cu ideea de național în raport cu economia pieței traducerilor, vine și opinia Larisei Schippel, care susține că în lumea contemporană e tot mai necesar să investim studiile traductologie cu noile modele de analiză a schimburilor culturale pentru a tine pasul cu evoluția societății postmoderne.:

„Sunt convinsă că părăsirea cadrului național al studiilor traductologice și aplicarea unei perspective transculturale ne va duce la rezultate care pot dovedi că traducerea – fie policulturală, fie transculturală – are un statut mult mai decisiv pentru o societate decât s-a înțeles până acum.”³

În ce măsură cercetările actuale răspund nevoilor pieței în raport cu încercările contemporane de teoretizare a traductologiei, a rolului traducătorului și a instituționalizării formelor de fabricare la trecerea textului (de orice gen) dintr-o limbă (și o cultură) sursă într-una țintă rămâne să se verifice prin atenția cu care specialiștii de la noi se raportează la subiect după 2000.

Revenind la studiul lui Alex Ciorogar, constatăm că excursul teoretic pe care îl propune conține punctele cheie ale cadrului, cât se poate de firesc, care se construiește în dependență de nevoia unei mutații în sens practic. Prima dintre părțile amintite e cea a problemei relației dintre autor și traducător, pornind de la premisa că instanța auctorială e superioară celei traductologice. În termenii autorului amintit mai sus, această relație se vede nevoită a fi regândită, întrucât a fost preluată moda „forme fixe” în poststructuralism și, în consecință, autorul „scrie într-o limbă în timp ce își creează propria limbă”. Această buclă lingvistică se creează în jurul singurei instanțe capabile, deci, să dețină discursul relevant – *the authorship*. Mai departe, problema intraductibilității apare pe fondul că „... traducătorii nu pot restabili aceleași rețele culturale pentru că referințele lor sunt diferite față de cele ale autorilor traduși.”⁴ Diacronic vorbind, construcția acestor teorii funcționează ca etapă tranzitorie către funcția de subversiune pe care traducerea, în epoca postmodernă, o exercită în mediul digital. Forma de inteligență artificială va subverti, pe de-o parte, idei precum talentul și originalitatea, iar, pe de altă parte, va crea o comunitate egală din punct de vedere al practicilor metodologice.⁵ Aceste reiterări ale algoritmilor vor conduce în fond la una din tezele studiului lui Ciorogar: fluidizarea definițiilor și dinamizarea mecanismelor de concepere a textului tradus.

„A trece dincolo de poststructuralism și pragmatism implică lucrul cu definiții non-duale ale artei traducerii. A lăsa la o parte dezbateri interminabile ce se învârt în jurul invizibilității și al amprentelor personale mai înseamnă și a accepta caracteristicile ascensiunii

auctoriale: funcționarea lumii auctoriale, înțelegerea performativă a posturalității, practici colaborative, anonimă, amânarea responsabilității etice și importanța tehnologiei.”⁶

Analiza traducerilor literare nu mai vine pe filiera unor simple exerciții comparative de tipul diferențelor și asemănarilor între două sau mai multe texte, ci pune în relație un sistem de referințe și ocurențe care au rolul de a stabili o rețea de puncte nodale cu implicații sociale, geopolitice și teoretice, în cele din urmă, în studiile culturale. Conform acestei noi direcții și a teoriilor transnaționale (venite pe filiera lui Franco Moretti, Immanuel Wallerstein, David Damrosch), metoda de lucru va fi una care să supună atenției mai mult modul în care, o dată, se implementează în conștiința publicului texte traduse în română în contexte sociale și în epoci diferite, iar, mai apoi, în ce măsură un text tradus recalibreză un dialog cultural prin migrarea, controlată de piața produsului literar, a unor imagini specifice. De cealaltă parte, a investiției lingvistice, în planul intersecției la propriu a două limbi (cauze sociale – migrarea financiară, cauze politice – exilul etc.) există o componentă de rezistență, care tinde să își păstreze particularitățile de construcție identitară:

„Fiindcă limba este o componentă majoră din capitalul literar al oricărei națiuni, este interesant de observat cum scriitorii sau popoare dominate din punct de vedere lingvistic fac față statutului lor minoritar în conformitate cu un limbaj universal și cum caută moduri prin care să evite asimilarea și dependența. [...] Cu toate că nu au puterea de a controla excesele culturii dominante, migrații au, cel puțin, posibilitatea de a submina acea cultură.”⁷

În acord cu aceste direcții prezentate, studiul de față își propune să urmărească, în câteva exemple de abordare a temei traducerilor, evoluția metodelor de lucru. Fie că e vorba de investigarea contextelor sociale și a obiectelor relaționate procesului de traducere, fie de distribuția capitalului literar în funcție de relațiile geopolitice ori chiar de date statistice, cercetările actuale în domeniu susțin formula interogării formelor.

Cazul de care se ocupă Anca Simina Martin conturează, în primă instanță, două caracteristici ale procesului de traducere în română a lui Shakespeare: prima se situează în jurul contextului țintă și ține de latura socio-politică, iar a doua de disponibilitatea publicului receptor. Problema care se pune, odată studiate cele două ediții traduse, e cea a felului în care limbajul rămâne să subvertească, de fapt, nu atât un imaginar, cât mai degrabă o metodologie a traducerii. Concluzia la care ajunge autoarea este cea a trecerii, prin transferul lingvistic, a formelor și a strategiilor de construcție ale lui Shakespeare în ritmul

alert al receptării lumii contemporane.⁸ Diferențele cu care operează autoarea în studiu țin, în fond, de caracteristicile regimurilor politice în care se traduc cele două ediții: România comunistă⁹ vs România post-comunistă. Are loc astfel prin traducere o reconfigurare a limbii lui Shakespeare prin modelul de construcție a limbii române în jocurile de cuvinte¹⁰.

Prin aceleași analize ale construcțiilor lingvistice, se constată că limbajul sexual comportă în traduceri diferențe de ordin personal față de traducător (ea ori el). Mai mult, se pare, Cătălina Stanislav reduce la diferențele naturale comportamentul lingvistic în raport cu scenele erotice: „Pasajele erotice sau orice alte pasaje explicite, inclusiv înjurăturile sau scenele violente, sunt și mai problematice în ceea ce privește traducerea specifică de gen.”¹¹ Conform acestei ipoteze, se conturează, de fapt, o altă caracteristică a discursului din marginea analizei textului tradus: perspectiva traducătorului e raportată nu atât la context de această dată, cât la condiția naturală a mediatorului – *translatorship*.

„Conștienți de ierarhiile de putere din joc, nu numai în sferele politice și culturale, ci și în cele ale diferențelor de gen, un număr de teoreticieni ai studiilor de traducere din anii 1980 și 1990 au gândit traducerea în relație cu genul și sexualitatea. Cercetările neîntrerupte ale lui Spivak și Judith Butler, spre exemplu, au deschis noi căi în regândirea modului în care ierarhiile de gen și asumțiile heteronormative afectează o serie largă de practici culturale, inclusiv traducerea și rolul traducătorului și al cititorului.”¹²

O altă situație apare pe fondul raportului dintre fidelitate față de textul original și redarea, prin diferite mijloace, a expresivității artistice. Nici mai puțin, nici mai puțin decât o formă de reprezentare a realității (în sensul textului), traducerea din chineză în română presupune, la acest nivel, o atenție sporită asupra felului în care odată cu instaurarea regimului comunist numărul traducerilor din literatura chineză crește. Pe de-o parte, traducerea presupune în acest context o formă de adaptare pentru a evita cenzura, iar, pe de altă parte, Iulia Elena Giță susține că imaginarul chinezesc în reprezentările românești e o formă de mediere culturală care substituie de fapt un accent real pus pe seama interesului publicului român pentru, ceea ce autoarea studiului numește, „chinezul obișnuit”¹³.

Deși teritoriile investigate în cazurile de mai sus se clasifică mai mult în dialoguri care privesc transferul de conținut prin limbaj a unor secvențe de texte literare, acestea sunt puse pe fondul importurilor și exporturilor lingvistice în funcție de un imaginar (social, politic sau cultural) autohton. În orice caz, analiza are o importanță agendă aflată în afara planului strict textual, și anume: planul receptării; formația traducătorului trădează și

ea orizontul de așteptare al publicului. Din alt unghi, problema se trasează între două coordonate. Prima ține de procesul de adaptare la contextul țintă, iar a doua presupune îndepărtarea de zona strict lingvistică a analizei prin modelul de interpretare pe care cele trei autoare îl propun în distincțiile cu care operează.

Odată ce am examinat îndeaproape exerciții de traducere care își constituie ele însele caracteristicile de circumstanță prin fenomenele de aclimatizare contextuală a textelor sursă într-o limbă țintă, se vede necesar a reveni la discuția asupra direcțiilor transnaționale și computaționale. Deși s-ar crede că examinarea contextului țintă e unul care oferă doar deschideri interculturale, planul studiilor literare de factură actuală dovedește că aceste deschideri sunt premergătoare celor din direcția studiilor *world literature*.¹⁴ Într-un asemenea context, vorbim despre cel puțin două coordonate: piața literară și centralitatea europeană. Cele două însă își sunt una alteia complementare. În raport cu piața literaturii așadar interesează în ce măsură se traduce un anumit tip de literatură, în ce ritm și care este indicele de consum al pieței. Ovio Olaru în contextul analizei grafice pe care o realizează în raport cu „noir bestsellers”¹⁵ analizează comparativ imaginea pieței literare germane cu cea românească. Studiul vizează de fapt o statistică care generează, în primul rând, totalul intrărilor din țările nordice între 2003 și 2018¹⁶, iar apoi graficele care arată comparativ situația traducerilor pe piața germană și cea românească.¹⁷ În mod evident, ne interesează de fapt metodologia de lucru a cercetării, pentru că aceasta funcționează în continuitatea studiilor de traductologie. Modelul grafic dispune de fapt de componenta pragmatică a receptării unui gen de traducere literară, fapt ce conferă peisajului cultural, dar și raportului dintre cultura țintă și cultura sursă, o imagine mai aproape de realitatea cotidiană a consumului de produs literar (și nu numai). Totodată, în economia domeniului literar se facilitează accesul la obiectele care alcătuiesc un anumit segment de literatură, constatându-se, încă o dată, puterea consumatorului într-o societate dată. Astfel, analiza computațională și contabilitatea de tip literar devin instrumente tot mai utilizate în planul cercetărilor filologice și în special în cel al traducerilor, întrucât e posibilă recunoașterea unor *pattern-uri* necesare de fapt laboratoarelor de traducere, asistate de programe computerizate, pentru a fi capabile să re-creeze în serie produsul literar în sens larg.

În ceea ce privește raportul centru-periferie, discuția se poate prelungi în direcția pe care o propune Andreea Coroian Goldiș¹⁸, care pornește de la analiza literaturii franceze și a literaturii române, văzute prin filtrul teoriilor *world literature*. De fapt, pornind de la formula lui Pascale Casanova din *Republica mondială a Literelor*, conform căreia

Parisul este considerat punctul zero al pieței literare, de unde se va stabili de fapt „bursa valorilor literare”¹⁹, autoarea studiului discută câțiva autori francezi, respectiv români, contemporani. Propulsarea acestor autori în afara granițelor naționale presupune, deci, examinarea contextelor traducerilor și a fenomenului de asimilare pe o piață internațională. Demersul e unul care vizează de fapt o panoramă a două exemple de culturi (Franța – centrală, România – semi-periferică) care oferă exemple de exportabilitate literară a unor autori consacrați în granițele naționale: „Atât proza de ficțiune franceză, cât și cea românească evidențiază faptul că acest tip de literatură oferă interacțiuni culturale complexe, în același timp în care încurajează spiritul civic al omului universal.”²⁰ Interesează, de fapt, metodologia de lucru și felul în care analiza se oprește asupra structurilor care devin exportabile unui public străin. Odată jucat rolul mediatorului cultural, traducătorul dispune de capacitatea de a formula într-un conținut nou similitudini cu cele ale contextului original. Evidențierea acestor puncte pe o hartă mondială a diferențelor și asemănărilor reprezintă până la urmă rețeaua dialogică transculturală.

Mult mai complexă, cu deschideri mult mai ofertante în ceea ce privește studiile transnaționale și transculturale, discuția despre traduceri și traductologie deopotrivă oferă ipostaze de mediere culturală nu doar pentru o politică a literaturii, ci, mai ales, pentru o istorie a studiilor literare. Cercetările actuale din domeniu surprind, pe de-o parte, tendința exportabilității nu doar a literaturii, ci și a studiilor de istorie și teorie ale traducerilor, iar, pe de altă parte, trimit la interogarea statutului a unor instanțe precum: autor vs traducător, text vs context, text vs cititor etc. Nu în ultimul rând, cercetările de traductologie de la noi tind să se îndrepte spre lărgirea orizontului de teoretizare într-o istorie a disciplinei care se face cu import de noi metodologii. În acest sens, e relevantă concluzia Georgianeii Lungu Badea:

„Scurta istorie a traducerii pe care am propus-o, în pofida parțialității ei, reușește să ofere cititorului câteva idei circumstanțiale precise despre reflecțiile traductive ale trecutului, să întemeieze, în acest fel, climatul adecvat pentru receptarea teoriilor contemporane de traducere, să ateste ciclicitatea canoanelor de traducere, coabitarea lor, ori dominația certă a unui model în defavoare altuia, demonstrând încă o dată, dacă mai era necesar, că pentru înțelegerea teroțiilor prezentului, istoria traducerii este indispensabilă.”²¹

Deloc pretențioasă, afirmația vine să susțină, din interiorul fondului local de cercetări traductologice, că studiile culturale nu mai pot fi definite azi în limitele granițelor naționale și că modelul spre care evoluția

formelor tinde e unul al maselor globale, al dialogului transcultural și al digitizării.

Note:

1. „...translating into Romanian as well as into other Central and East European languages had been, with some notable exceptions, part and parcel of the national project. Guided by concerns and discourses of nationhood and national identity as they had been since the mid-nineteenth century, modern translational cultures arising in the region essentially enacted a dualistic, self-other and here-there dynamic whose actors and places were often seen as neatly and sometimes rigidly separated spatially, culturally, and otherwise”, Mihaela Ursa, “Made in Translation: A National Poetics for the Transnational World” in *Romanian Literature as World Literature*, ed. Mircea Martin, Christian Moraru and Andrei Terian (New York: Bloomsbury Academic, 2018), 309.
2. Georgiana Lungu Badea, „Despre formarea unei conștiințe traductive și încercarea de standardizare a procesului de traducere”, în *Un capitol de traductologie românească. Studii de istorie a traducerii (III)*, ed. Georgiana Lungu Badea (Timișoara: Editura Universității de Vest, 2008), 47.
3. Larisa Schippel, „Traducerea imperială și traducerea națională. Metadiscursuri și procese reale de traducere din secolul al XIX-lea”, în *Studii de traductologie românească I. Discurs traductiv, discurs metatraductiv*, ed. Georgiana Lungu Badea, Nadia Obrocea (Timișoara: Editura Universității de Vest, 2017), 112.
4. „...translators cannot de-plot the same cultural networks because their frames of reference are different from those of the translated authors.”, Alex Ciorogar, „Beyond Print and Invisibility: Translatorship in the Age of Digital Globalization”, în *The Culture of Translation in Romania / Übersetzungskultur und Literaturübersetzen in Rumänien*, ed. Maria Sass, Ștefan Baghiu și Vlad Pojoga (Berlin: Peter Lang, 2018), 245.
5. „Furthermore, it could also be argued that digital technologies subvert professionalism and ideas such as talent or originality, while also affording greater liberties to communal practice.”, Ibid., 249.
6. „Moving beyond poststructuralism and pragmatism involves working with non-dualistic definitions of translatorship. Leaving behind endless debates circling around invisibility and personal imprints also means embracing the characteristics of authorial ascension: the mechanics of world authorship, the performative understanding of posturality, collaborative practices, anonymity, the deferring of ethical responsibility, and the importance of technology.”, Ibid., 250.
7. „Because language is a major component of literary capital for any nation, it is interesting to see how linguistically dominated writers or people cope with their minority

- status within a global language, and how they search for ways to escape assimilation and dependency. [...] Although they do not have the power to control the excesses of the dominant culture, migrants at least have the means to subvert that culture.” Paul F. Bandia, „Translocation: Translation, Migration, and the Relocation of Cultures”, în *A companion to Translation Studies*, ed. Sandra Bermann, și Catherine Porter (Chichester: Wiley-Blackwell, 2014), 276.
8. Anca Simina Martin, „Foreignizing Shakespeare's Bawdy Multilingual Puns in Communist and Post-Communist Romania”, în *The Culture of Translation*, ed. Maria Sass, Ștefan Baghiu și Vlad Pojoga (Berlin: Peter Lang, 2018), 182.
 9. Vezi și George Volceanov, „Appropriating through Translation: Shakespeare Translations in Communist Romania”, în *Translation Studies: Retrospective and Prospective*, ed. Floriana Popescu (Galați: Editura Fundației Universitare „Dunărea de Jos”: 2006), 138-146.
 10. Vezi și Anca-Simina Martin, „There's a Double Tongue in Cheek: On the Un(Translatability) of Shakespeare's Bawdy Puns into Romanian”, *American, British and Canadian Studies* 2, 2017, 169-189;
 11. „Erotic passage or any kind of passages that are explicit, including swearing and violent scenes are even more problematic in terms of gender specific translation”, Cătălina Stanislav, „Sexual Language in Translation. An Analysis Based on Male v. Female Authored Novels”, în *The Culture of Translation in Romania / Übersetzungskultur und Literaturübersetzen in Rumänien*, ed. Maria Sass, Ștefan Baghiu și Vlad Pojoga (Berlin: Peter Lang, 2018), 192.
 12. „Aware of the power hierarchies at play not only in the spheres of politics and culture but in gender distinctions as well, a number of translation studies theorists of the 1980s and 1990s considered translation in the light of gender and sexuality. Ongoing work by Spivak and Judith Butler, for instance, opened new paths for rethinking the ways in which gender hierarchies and heteronormative assumptions affect a wide range of cultural practices, including translation and the role of the translator and reader.”, *A companion to Translation Studies*, ed. Sandra Bermann și Catherine Porter (Chichester: Wiley-Blackwell, 2014), 4.
 13. Iulia Elena Giță, „Chinese Literature in Romanian Translation: Fidelity v. Artistic Coherence in Yu Hua's *Huózhe*”, în *The Culture of Translation in Romania / Übersetzungskultur und Literaturübersetzen in Rumänien*, ed. Maria Sass, Ștefan Baghiu și Vlad Pojoga (Berlin: Peter Lang, 2018), 224.
 14. Vezi David Damrosch, *What Is World Literature?* (Princeton: Princeton University Press, 2003).
 15. Ovio Olaru, „Translating Nordic Noir Bestsellers. Towards a Comparative View on German and Romanian Markets”, în *The Culture of Translation in Romania / Übersetzungskultur und Literaturübersetzen in Rumänien*, ed. Maria Sass, Ștefan Baghiu și Vlad Pojoga (Berlin: Peter Lang, 2018), 231-241.

16. Ibid., 234-236.

17. Ibid., 239.

18. Andreea Coroian Goldiș, „Editorial Fiction: Local Issues and Global Relevance in French and Romanian Literature”, în *The Culture of Translation in Romania / Übersetzungskultur und Literaturübersetzen in Rumänien*, ed. Maria Sass, Ștefan Baghiu și Vlad Pojoga (Berlin: Peter Lang, 2018), 205-213.

19. Pascale Casanova, *Republica mondială a Literelor*, traducere de Cristina Bîzu (București: Curtea Veche Publishing, 2007), 21.

20. „Both French and Romanian contemporary prose fiction point to the fact that this type of literature brings about complex cultural interactions, while also encouraging the civic spirit of global man.”, Coroian Goldiș, „Editorial Fiction: Local Issues and Global Relevance in French and Romanian Literature”, 211.

21. Georgiana Lungu Badea, *Scurtă istorie a traducerii. Repere traductologice* (Timișoara: Editura Universității de Vest, 2007), 174.

Bibliography:

Badea Lungu, Georgiana, *Scurtă istorie a traducerii. Repere traductologice*. Timișoara: Editura Universității de Vest, 2007.

Bandia, Paul F. “Translocation: Translation, Migration, and the Relocation of Cultures”. In *A Companion to Translation Studies*, edited by Sandra Bermann, Catherine Porter, 273-85. Chichester: Wiley-Blackwell, 2014.

Bermann, Sandra, and Cathrine Porter, eds. *A Companion to Translation Studies*. Chichester: Wiley-Blackwell, 2014.

Casanova, Pascale, *Republica mondială a Literelor*. Traducere de Cristina Bîzu. București: Curtea Veche, 2007.

Ciorogar, Alex. “Beyond Print and Invisibility: Translatorship in the Age of Digital Globalization”. In *The Culture of Translation in Romania / Übersetzungskultur und Literaturübersetzen in Rumänien*, edited by Maria Sass, Ștefan Baghiu, and Vlad Pojoga, 243-54. Berlin: Peter Lang, 2018.

Coroian Goldiș, Andreea. “Editorial Fiction: Local Issues and Global Relevance in French and Romanian Literature.” In *The Culture of Translation in Romania / Übersetzungskultur und Literaturübersetzen in Rumänien*, edited by Maria Sass, Ștefan Baghiu, and Vlad Pojoga, 205-13. Berlin: Peter Lang, 2018.

Damrosch, David, *What Is World Literature?*. Princeton: Princeton University Press, 2003.

Giță, Iulia Elena. “Chinese Literature in Romanian Translation: Fidelity v. Artistic Coherence in Yu Hua's *Huózhè*”. In *The Culture of Translation in Romania / Übersetzungskultur und Literaturübersetzen in*

Rumänien, edited by Maria Sass, Ștefan Baghiu, and Vlad Pojoga, 215-30. Berlin: Peter Lang, 2018.

Lungu Badea, Georgiana. “Despre formarea unei conștiințe traductive și încercarea de standardizare a procesului de traducere”. In *Un capitol de traductologie românească. Studii de istorie a traducerii (III)*, edited by Georgiana Lungu Badea, 23-78. Timișoara: Editura Universității de Vest, 2008.

Martin Anca-Simina. “There’s a Double Tongue in Cheek: On the Un(Translatability) of Shakespeare’s Bawdy Puns into Romanian”. *American, British and Canadian Studies* 2, 2017: 169-189.

Martin, Anca Simina. “Foreignizing Shakespeare’s Bawdy Multilingual Puns in Communist and Post-Communist Romania”. In *The Culture of Translation in Romania / Übersetzungskultur und Literaturübersetzen in Rumänien*, edited by Maria Sass, Ștefan Baghiu, and Vlad Pojoga, 175-87. Berlin: Peter Lang, 2018.

Olaru, Ovio. “Translating Nordic Noir Bestsellers. Towards a Comparative View on German and Romanian Markets”. In *The Culture of Translation in Romania / Übersetzungskultur und Literaturübersetzen in Rumänien*, edited by Maria Sass, Ștefan Baghiu, and Vlad Pojoga, 231-41. Berlin: Peter Lang, 2018.

Schippel, Larisa. “Traducerea imperială și traducerea națională. Metadiscursuri și procese reale de traducere din secolul al XIX-lea”. In *Studii de traductologie românească I. Discurs traductiv, discurs metatraductiv*, edited by Georgiana Lungu Badea and Nadia Obrocea. Timișoara: Editura Universității de Vest, 2017.

Stanislav, Cătălina. “Sexual Language in Translation. An Analysis Based on Male v. Female Authored Novels”. In *The Culture of Translation in Romania / Übersetzungskultur und Literaturübersetzen in Rumänien*, edited by Maria Sass, Ștefan Baghiu, and Vlad Pojoga, 189-204. Berlin: Peter Lang, 2018.

Ursa, Mihaela. “Made in Translation: A National Poetics for the Transnational World”. In *Romanian Literature as World Literature*, edited by Mircea Martin, Christian Moraru, and Andrei Terian, 309-44. New York: Bloomsbury Academic, 2018.

Volceanov, George. “Appropriating through Translation: Shakespeare Translations in Communist Romania”. In *Translation Studies: Retrospective and Prospective*, edited by Floriana Popescu, 138-146. Galați: Editura Fundației Universitare „Dunărea de Jos”, 2006.

